

AEZ301 Hayat Bilgisi Öğretimi

Hayat Bilgisinde Demokrasi Eğitimi

Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Demir

Siirt Üniversitesi Sınıf Eğitimi Bölümü

Dersin İşlenişi

- Hayat bilgisi
- Demokrasi
- Hayat bilgisi ve demokrasi
- Demokrasi nedir?
- Demokrasinin uygulanış biçimleri
- Demokrasinin temel koşulları

Hayat Bilgisi

- Vatandaşlık programının ilk halkası hayat bilgisi dersidir. Hayat bilgisinin içeriği sosyal bilimler, doğa bilimleri, fen bilimleri ve sanatın birçok dalındaki bilgi, beceri ve değerleri kapsamaktadır.
- Hayat bilgisi dersi «gözlem», «inceleme», «deney», «iş» ve «yaşam» dersidir.
- Gözlem; tanıma, algılama, sorgulama, karşılaştırma, hissetme, ve bilmeyi içeren zengin bir süreçtir. Öğrenmeye hem derinlik hem de genişlik katan değerli bir kaynaktır.
- Hayat bilgisi dersinde çocukların yapacakları gözlemler amaçlıdır.

Hayat Bilgisi

- Hayat bilgisi dersinde çocuklar **insanları**, doğayı, **toplumları ve kültürleri gözlemleyerek** **şuur ve farkındalık** kazanır.
- Doğayla ve doğal ortamlarla etkileşime girmek, çocukların yaparak yaşayarak öğrenmelerini ve deney yapmalarını sağlar.
- Hayat bilgisi bir **inceleme** dersidir. Araştırma ve inceleme faaliyetleri ile öğrenci muhakeme etme, akıl yürütme, bilgileri transfer etme, keşfetme, eleştirme, sorgulama, kanıt ve bilgileri analiz etme, kişisel alanları oluşturma, merakını besleme ve ileri bir seviyeye taşıma, öğrenmeye derinlik katma ve öğrenmeyi öğrenme imkanı sunar.

Hayat Bilgisi

- **Etkin ve faal olmak** çocuğun en önemli ihtiyaçlarından biridir. Bu çerçevede düzenlenecek etkinlikler bedensel ve zihinsel nitelikte olmalıdır.
- Öğrenme-öğretme sürecinde kazandırılan **davranışların gerçek hayatta kullanılabilir olması** ve gerçek **hayatı kolaylaştırılabilir** olması gerekir.
- Dersin önemli hedeflerinden biri de **çocukları «etkin bireyler ve vatandaşlar» haline getirmektir**. Bu çerçevede demokratik kültürü öğrenmeleri ve yaşamaları önemlidir.

Demokrasi

- Halkın, halk tarafından halk için yönetilmesidir.
- Demokrasi sadece bir hükümet biçimi değil, aynı zamanda bir yaşam felsefesi ve yaşayış biçimi olarak değerlendirilmektedir. Bir yaşam biçimi olan demokrasi ancak eğitimle kazanılabilir. Bu anlamda demokrasinin öğrenileceği en önemli mekânlar okullardır.
- Okul, öğrencinin demokratik yaşamı yaşayarak öğrendiği ortamlar haline getirilerek, demokratik kültürün örneği olabilir.

Demokrasi

- Demokratik eğitim, yetişmekte olan bireylere demokratik kültürün değerlerini kazandırmaya uygun bir yaklaşım gerektirir.
- Demokratik hayatın bir yaşam biçimi haline gelebilmesi, okulla toplumun birbiri ile ilişkili kılınması ile mümkün olabilir. Bunun olabilmesi de okulların demokratik bir yapıya kavuşmasını zorunlu kılar.
- Demokratik bir okul oluşturma, sosyal yaşamın okula taşınması ve okulun toplumun, toplumun da okula ait olmasıyla mümkün gözükmektedir

Demokrasinin Uygulanış Biçimleri

- Doğrudan
- Yarı doğrudan
- Temsili
- Gizli
- Katılımcı
- Güçlü
- Müzakereci
- Çoğulcu
- Liberal
- Agonistik

Doğrudan Demokrasi

- Egemenliğin sahibi de kullanıcısı da halktır.
- Tüm vatandaşların, devlet yönetimine **doğrudan ve sürekli katılımıdır.**
- Doğrudan demokraside halk, kendisini, **araya başka vasıtalar koymadan yönetmektedir.**
- Halk parlamentonun yaptığı işi üstlenir; önemli kararları alır, yasa yapar. Fakat bunların yürütülmesini yöneticilere bırakır.
- Bu demokrasi şekli, teknik zorluklar açısından dar bir uygulama alanına sahiptir. Bununla birlikte okul ve sınıf ortamı dikkate alındığında karar alma süreçlerinde kolaylıkla uygulanabilecek bir yöntemdir.

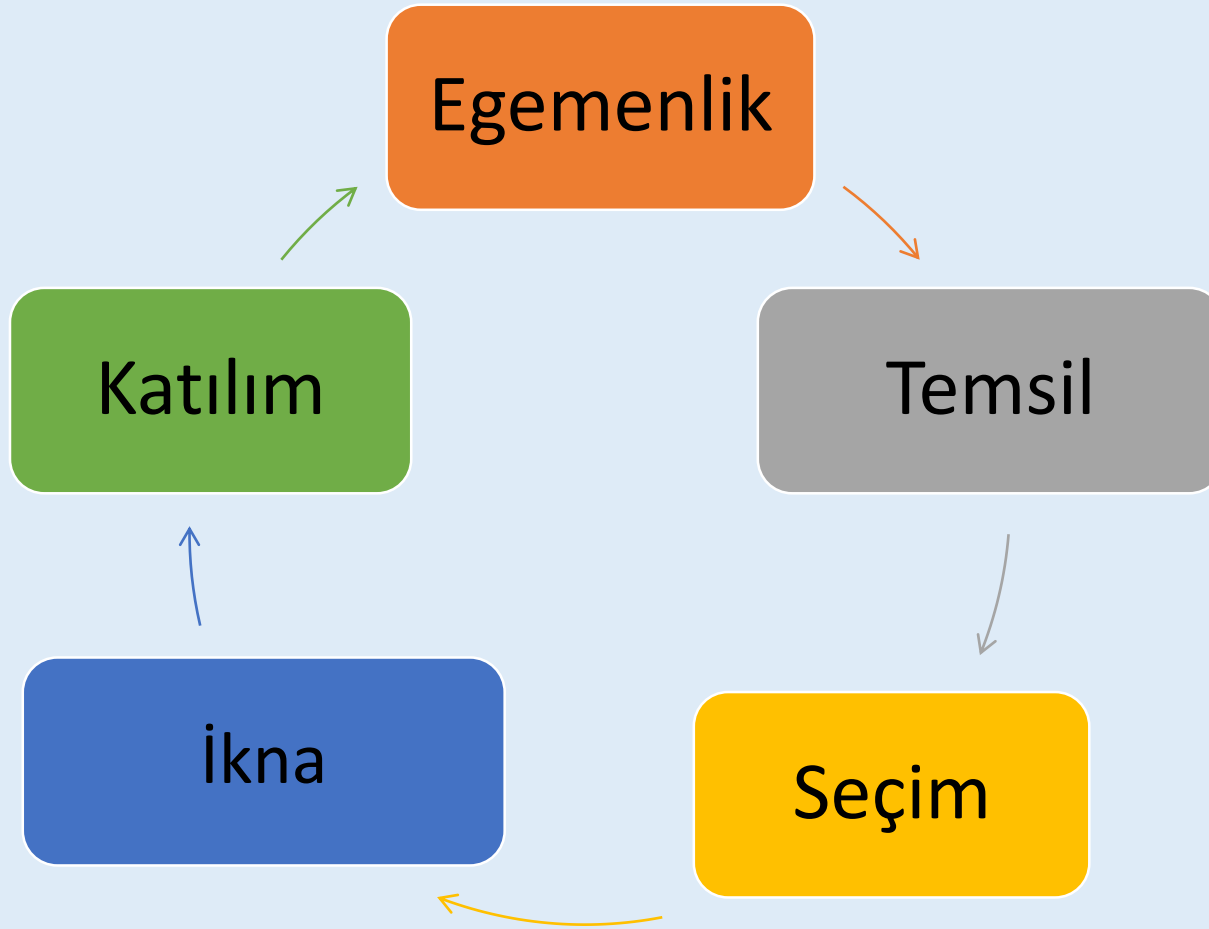
Temsili Demokrasi

- Çok nüfuslu ve karmaşık yapıli toplumlarda halkın **bir araya gelerek karar alma güçlüğü** temsili demokrasinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.
- Halkın kendisini, seçtiğı **temsildiler aracılığıyla yönettiğı** demokrasi modelidir. (Sınıftaki öğrencilerin başkan seçimi, sınıf başkanlarının okul temsilcisi seçmesi)
- Bu demokraside halk, **egemenliğini ve karar alma hakkını temsildiler aracılığıyla kullanmaktadır**. Vatandaşların demokrasiye doğrudan ve etkin katılımı sınırlıdır.
- Bu demokraside vatandaşlar, zamanla aktif bireyler olmaktan çıkarak, **sadece belli dönemlerde temsilci seçen seçmen durumuna** düşebilmektedir.

Yarı Doğrudan Demokrasi

- Doğrudan **demokrasi ve temsili demokrasiyi birleştiren** demokrasi modelidir.
- Yarı doğrudan demokraside halk, iktidarı tamamıyla seçmekte ve iktidarı temsilcileriyle paylaşmaktadır. Ancak, **yasama alanında kendi karar alma yetkisini veto, referandum, teklif hakkı** gibi usullerle kullanmaktadır.
- Halk, seçtiği temsilcilerin aldığı kararları üzerinde etki yapabilme imkanına sahiptir.
- Bazı ciddi meselelerde son sözü halk söyler.

Demokrasinin Temel Koşulları

1. Egemenlik

- Egemenlik, bir ülkede yaşayan tüm insanlar üzerinde devletin yasayla kısıtlanamayan en üstün iktidarıdır. Ancak egemenlik, özü itibariyle halka aittir ve fakat «devlet» olgusuyla birlikte anlam kazanır.
- Kavram olarak, **emretme ya da yönetme yetkisi** anlamına gelmektedir.
- Mutlak ve sınırsız bir gücü; yani, **en üst hukuki otoriteyi** ya da meydan okunamaz siyasi gücü belirtir.

2. Temsil

- Vatandaşlar doğrudan yönetimde bulunamadığında temsil işe koşulur.
- Temsil, **başkaları adına irade** açıklayarak **işlem yapabilme** yetkisini ifade eder.
- Seçimler, temsil mekanizmasının temelidir.

3. Seçim

- Bir kişinin, heyetin, kurulun, toplumun kendisine sunulan çeşitli alternatifler, şıklar arasından **hür iradesiyle bir tercih yapmasıdır**.
- Seçim, halkın tercihleri sonucunda kamuya ait makamların doldurulmasıdır.
- Vatandaşın, kendisini seçecek yöneticileri seçerek **yönetim yetkisini devrettiği** ve izleyen dönemde de yöneticinin siyasal iktidarını kullanma biçimini değerlendirerek onu **denetlediği bir süreçtir**.
- Seçim sorumluluk mu hak mı?!

4. Katılım

- Katılım, kişilerin politik sistemle olan ilişkilerini ifade eder. Bu çerçevede **kamusal yaşamla ilgili kararlara dahil** olma ve **bu kararları etkileme süreci** katılım olarak tanımlanmaktadır.
- Kişinin tercihte bulunması ve karar alması

5. İkna

- İkna, **inandırmaya veya razı etmeye** dayanan düşünme, hissetme ya da hareket etme şeklini değiştirmeyi amaçlayan
- Demokrasilerde sıklıkla bir konuda **ortak bir zemin bulmak ve destek koalisyonları inşa etmek** gerekir.
- İkna, bir kişinin tutumlarının veya davranışlarının diğer insanlardan gelen iletişimlerden **etkilenme süreci**dir.
- Aklını ve kalbini kazanmaya çalışmak, **tutum değişikliğini tetiklemek, düşünceleri değiştirmek**

Demokrasi Eğitimi

- Demokrasi bir yaşam şeklidir ve **eğitsel bir meseledir**.
- Demokratik **tutum ve davranışlar, çocuklukta oluşmaya başlar**. Aile-okul-sosyal hayat demokratik kültürü oluşturan öğelerdir.
- **Aileden sonra**, demokratik tutum ve davranışları kazandırma ve geliştirmede en önemli kurum okuldur.

Demokrasi Eğitimi

- Okulda demokratik idealler sadece teorik olarak öğretilmez, bununla beraber çok yönlü faaliyetler yoluyla demokrasinin pratiğe geçilmesi sağlanır.
- Birlikte yaşama, çalışma ve hareket etme kültürü aşılar.

Demokrasi Eğitimi

- Demokrasi eğitimi; bireyleri **insan hak ve özgürlüklerinin farkında**, demokratik değerleri ve tutumu **benimseyen, savunan ve onları davranışa dönüştüren etkin yurttaş** haline getirmeyi hedeflemektedir.

Demokrasi Eğitimi

- Okuldaki **demokratik kültürün oluşturunusu**, kolaylaştırıcısı ve baş aktörü **öğretmendir**. Demokrasinin başarılı işleyişi, büyük ölçüde ona ve onun bakış açısı ile tutum ve yaşam tarzına bağlıdır.
- **Öğretmenin** bilgi, sorgulama ve katılım konusundaki **rehberliği** **demokrasinin** yaşamsallığının **kaynağı ve garantisidir**.

Demokrasi Eğitimi

- Demokratik bir sınıfta öğrenciler «aktif katılımcılar» olmayı, «birey» olduklarını, duyulduklarını, bir şeyleri değiştirebildiklerini, fark yaratabileceklerini öğrenirler.
- Öğrenciler, ortak bir amaç etrafında ekip halinde çalışmayı, oy kullanmayı, karar vermeyi, başkalarına karşı duyarlı ve saygılı olmayı öğrenirler.

Yararlanılan Kaynaklar

- Dağ, N. (2020). Kuramdan Uygulamaya Hayat bilgisi öğretimi. V. Aktepe ve M. Gündüz (Editörler). *Hayat bilgisi dersinde demokrasi eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi, ss.247-270.
- Okutan, M. (2010). Türk eğitim sisteminde demokrasi eğitimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 938-946.
- Şahin, İ. (2009). Demokrasi ve insan hakları eğitimi. *E-Journal New World Sciences Academy*, 4(4), 1341-1354